

19. Perjantaina 12 päivänä toukokuuta 1995

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Lakialoite laiksi tallettajien saamisen turvaamisesta säästökassatoimintaa harjoittavassa osuuskunnassa annetun lain muuttamisesta 458

Lakialoite 7/1995 vp (J. Koskinen ym.)

2) Lakialoite laiksi puoluelain 2 §:n muuttamisesta 465

Lakialoite 9/1995 vp (Ihamäki)

3) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslavian liittotasavaltaa (Serbia ja Montenegro) ja eräitä Kroatian tasavallan ja Bosnian ja Herzegovinan tasavallan alueita koskeviin päätöksiin perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen muuttamisesta... 467

Asetus 1/1995 vp

4) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Irakia ja Kuwaitia koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämisestä annetun asetuksen muuttamisesta „

Asetus 2/1995 vp

Puhetta johtaa toinen varapuhemies Louekoski.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Anttila S.-L. sekä edustajat Aaltonen, Alaranta, Andersson C., Aula, Huttu, Jansson, Juhantalo, Karhunen, Komi, Laakso, Lax, Leppänen J., Liikkanen, Markkula M., Mikkola, Olin, Paasio, Partanen, Pekkari-
nen, Penttilä, Pesälä, Pietikäinen S., Polvi, Rauramo, Salolainen, Sasi, Soininvaara, Tiuri, Uotila, Vanhanen, Vehviläinen ja Veteläinen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuu ed. Juhantalo.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien takia edustajat S.-L. Anttila, Aula, Huttu, Jansson, Laakso, Olin, Sasi, Tiuri, Uotila ja Vanhanen sekä yksityisasioiden takia edustajat Aaltonen, Alaranta, Karhunen, Komi, Liikkanen, Mikkola, Paasio, Partanen, Pekkari-
nen, Penttilä, Pesälä, S. Pietikäinen, Polvi, Rauramo, Salolainen, Soininvaara ja Veteläinen sekä tämän kuun 23 päivään yksityisasioiden takia ed. Vehviläinen.

Uudet hallituksen esitykset

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tänään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 9 ja 10 sekä 12—14.

Kirjalliset kysymykset

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoi-

tettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 1—3 ja 5. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Tuomioja: Herra puhemies! Suuren valiokunnan jäsenille ilmoitetaan, että valiokunnalla ei ole tänään kokousta, vaan valiokunnan seuraava kokous on ensi perjantaina kello 14.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Lakialoite laiksi tallettajien saamista turvaamisesta säästökassatoimintaa harjoittavassa osuuskunnassa annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 7/1995 vp (J. Koskinen ym.)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. J. Koskinen: Herra puhemies! Eka-yhtymän säästökassatallettajien talletusten turvaamista koskeva asia on tuttu viime eduskuntakaudelta. Silloin kiistellyn lakiesityksen avulla turvattiin valtion väliintulolla säästökassatallettajien pääomien maksaminen takaisin. Valtio puolestaan saa yrityssaneerausohjelman mukaisen osuuden takaisin Eka-yhtymältä ajan myötä.

Tässä yhteydessä jäivät hoitamatta huoltokonttoritallettajien saamiset siltä osin, kuin talletuksia ei katsottu etuoikeutetuiksi. Ongelma, joka joidenkin kansalaisten osalta on satojentuhansien markkojen menetys, pitää saada korjatuksi. En lähde toistamaan sitä keskustelua, jota viime vaalikaudella käytiin, mutta täytyy muistaa ne perustekijät.

Huoltokonttoritalletukset tähän saakka ovat olleet tosiasiallisesti hyvin suojattuja. Esillä olleissa tapauksissa, joissa huoltokonttoria pitävä yhtiö on mennyt konkurssiin tai lopettanut toimintansa, työntekijöiden, henkilöstön, saatavat on täysimääräisesti maksettu. Esimerkiksi Novera — Hankkijan kaatuessa huoltokonttoritalletukset maksettiin etuoikeutettuina tutkimatta sen tarkemmin, olivatko talletukset peräisin juuri edellisten kahden vuoden palkoista vai oliko sin-

ne siirretty joitakin henkilöstön muita varoja. Tässä suhteessa Eka-yhtymän henkilöstöllä ei ollut aihetta epäillä tai odottaa, että Ekan taloudelliset vaikeudet johtaisivat siihen, että he eivät saisi palkoista, eläkkeistä ja muista varoista kertyneitä talletuksiaan perittyä takaisin huoltokonttorista.

Lainsäädännöllinen tilanne on ollut jossakin määrin epäselvä. Ennen kaikkea epäselvä oli se tilanne, miten varojen kanssa käy, kun uusi menettely, yrityssaneeraus, iskee päälle. — Herra puhemies! Täällä tuntuu käytävän monta samanaikaista keskustelua.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Pyydän hiljaisuutta saliin!

Puhuja: Tilannetta pyrittiin oikaisemaan talousvaliokunnassa. Eriävässä mielipiteessä on rinnastettu huoltokonttoritalletukset säästökassatalletuksiin, jolloin olisi voitu samalla mekanismilla hoitaa näiden tallettajien saatavien turvaaminen kuin säästökassatalletusten. Tämä ei saanut enemmistön tukea taakseen. Sen jälkeen on edellisellä vaalikaudella vastaavalla lakialoitteella tätä pyritty ajamaan ja nyt se on tarkistettu ajan tasalle, niin kuin nyt jaetusta lakialoitteesta n:o 7 käy ilmi.

Eka-yhtymän hallintoneuvoston asettama työryhmä on koettanut hakea keinoja, joilla yhtymän varoin tulevalla toiminnalla pystyttäisiin maksamaan huoltokonttoritalletukset, mutta yrityssaneerausohjelma ei sitä mahdollista. Saneerausohjelmaan tehtävät muutokset olisivat edellyttäneet päävelkojen, pankkien ja Suomen valtiota edustavan valtiovarainministeriön, suostumusta. Suostumusta ei saatu minkäänlaisiin järjestelyihin, joissa olisi pyritty esimerkiksi siihen, että Eka-yhtymä olisi ottanut vakautettuna velkana konttolleen jäljelle jääneiden noin 13,5 miljoonan markan etuoikeudettomien saatavien maksamisen ja sitoutunut sen jälkeen, kun velkasaneeraus- ja yrityssaneerausohjelman velvoitteet ovat päättyneet, täysimääräisesti suorittamaan nämä takaisin valtiolle tai muille velkojille, jos tässä vaiheessa olisi mahdollistettu näiden saatavien maksaminen tavallaan ohi yrityssaneerausohjelman.

Minkäänlaiset tällaiset järjestelyt eivät käyneet päinsä, ja nyt ainoa jäljelle jäävä mahdollisuus on tämä lakialoitteen tarkoittama keino, eli jälkikäteen huoltokonttoritalletukset rinnastettiin säästökassatalletukseen ja näin noiden satojen ja tuhansien syyttömästi kärsineiden huol-

tokonttoritallettajien asema saataisiin oikeuden mukaiseksi.

Niin kuin tässä lakialoitteessa todetaan, yrittysaneeraushallinto on katsonut joitakin saatavaryhmiä hyvin tulkinnanvaraisesti etuoikeudettomiksi, ja siten saatavia saneerausohjelman mukaan saadaan tallettajille takaisin vain 29 prosenttia ja loppuosa näistä etuoikeudettomista saatavista, siis yhteismäärältään 13,5 miljoonaa markkaa, jäisi pysyvästi näiden huoltokonttoritallettajien eli Ekan henkilöstön menetykseksi.

Pahimmillaan on tässä mainittu esimerkkinäkin tapaus, jossa huoltokonttorin pitkäaikainen asiakas lainasi lapselleen palkasta sisään jääneitä talletuksia 50 000 markkaa yhdeksi viikoksi asunnonoston yhteydessä tarvittavaa käsirahaa varten. Huoltokonttorin asiakkaan palautettua kyseisen summan viikon kuluttua takaisin tililleen oli sitten saneeraushallinnossa tulkittu hänen menettäneen tämän talletuksen osalta etuoikeutettun saamisen aseman. Edelleen on tällaisia lyhytaikaisia asunnonvaihtotilanteissa tehtyjä talletuksia jäänyt sisään huoltokonttoriin ja näin 71 prosenttia niistä olisi menetettävänä. Tietysti näistä tulkinnanvaraisista tilanteista on nostettu riittautuskanteita ja vuosien kuluttua saatava osa voittoa juttunsa ja saada täysimääräisen palautuksen sen jälkeen, kun saatava on katsottu etuoikeutetuksi.

Täällä on verrattu saatavien määrää siihen summaan, joka säästökassatalletuksista on jäänyt nostamatta, eli 9,9 miljoonaa markkaa jäi perimättä. Ilmeisesti oli tuntemattomia tallettajia, joille viesti ei ole enää voinut mennä perille, hävinneitä talletuskirjoja jne. Tällä lakialoitteella esitettävä muutos mahdollistuisi asiallisesti noin 4 miljoonan markan lisämäärärahalla, jos käyttämättä oleva vajaa 10 miljoonaa markkaa käytettäisiin tähän tarkoitukseen säästökassatalletusten turvaamiseksi osoitetuista varoista. Kuten mainittiin, niiden osaltahan valtiolle jää takaisinmaksusoikeus. Yrittysaneerausohjelman mukaisesti Eka-yhtymä maksaa takaisin näitä valtion nyt suorittamia talletussaatavia.

Edelleen vertailun vuoksi todettakoon, että tämä 13,5 miljoonaa markkaa kokonaisuudessaan on olennaisesti pienempi summa kuin se, mitä pesänselvittäjille yhteensä maksettiin vajaan vuoden työstä: noin 20 miljoonaa markkaa. Tämä on tietysti sivujuonne tässä asiassa, mutta olisi korkea aika kiinnittää huomiota sekä valtionhallinnon puolella että pankeissa siihen, min-kälaisiksi sekä konkurssihallinnon että näiden

saneeraustilanteiden asianajajien pesähoitopalkkiot ovat nousseet. Niissä ei ole enää mitään kohtuutta tehtyyn työmäärään verrattuna. Mutta jos tässäkin olisi ollut hiukan tiukempi kontrolli näiden varojen osalta, sieltä olisi saatu se säästö, jolla olisi pystytty näiden vähäväkisten huoltokonttoritallettajien saamiset maksamaan.

Tähän lakialoitteeseen on yhtynyt noin 60 edustajaa, ja toivonkin, että se saisi ripeän käsittelyn ilmeisesti talousvaliokunnassa ja sitten myös eduskuntaryhmien välillä niin, että tämä jäljelle jäänyt epäoikeudenmukaisuus tallettajien kohtelussa voitaisiin korjata.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. J. Koskisen aloite herättää kaksi kysymystä. Näillä säästökassatalletuksilla ei ole talletussuojaa sillä tavalla kuin pankkitalletuksilla. Ministeri Alhohan on käynnistänyt pankkitalletustenkin talletussuojan purkamisen. Miten on loogista, että toisaalta laajennamme samanaikaisesti täällä sellaisten talletusten suojaa, joilla lain suojaa ei ennestään ole ollut?

Kiinnitän huomiota siihen, että lisätalousarviossa näyttää olevan Elannon talletustuen osalta tulossa lisää murheita yritysjohdon virheiden johdosta veronmaksajien piikkiin.

Toinen kysymys on se, että eduskunta edellytti, että Ekan osalta selvitetään yritysjohdon vastuukysymykset. Se koskee myös Ekan hallinto-neuvostoa. Kiinnitän huomiota siihen, että muun muassa ed. Gustafssonin nimi on täällä aloitteen alla. Ed. Gustafsson, vielä ei ole selvitetty näitä vastuukysymyksiäkään. Olisi kai loogista selvittää ne, ennen kuin laajennetaan tätä suojaa entisestään.

Ed. S a a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan omalta osaltani korostaa ed. Koskisen tekemän hyvän lakialoitteen tärkeyttä ja merkitystä. Kuten hän kuvasi, tilanne on tällä hetkellä monien perheiden ja yksittäisten ihmisten kohdalla täysin kohtuuton. He ovat toimineet aikanaan täysin vilpittömässä mielessä, ja yleinen oikeusperuste on, että vilpittömän mielen suojaa tulee aina henkilön saada. Tilanne on tällä hetkellä täysin kohtuuton eikä myöskään täytä minkäänlaisia oikeudenmukaisuusperiaatteita.

Mitä rahaan tulee, niin tähän on lähinnä hyvän tahdon kysymys ja asennekysymys. Tässä on tavallaan talous tasapainossa ja enintään kysymyksessä voisi olla 4 miljoonan markan netto-meno. Pidän erittäin tärkeänä, että eduskunta hyväksyisi tämän lakialoitteen.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Kun laki valtion vakuusrahastosta säädettiin, tuolloin eduskunta hyväksyi lausuman lähtien siitä, että pankkien toiminta kaikissa olosuhteissa turvataan, ja syynä oli se, että haluttiin turvata kaikissa tilanteissa myöskin tallettajien edut. Nyt on tietysti sitten kysymys siitä, kuinka tallettajat ovat olleet tietoisia siitä, minkälaisessa paikassa heidän rahansa ovat olleet ja ovatko ne olleet turvattuina.

Tässä suhteessa säästökassojen osalta eduskunnan näkemys oli selvä. Ei edellytetty, että tallettajat seurasivat liiketaloudellista toimintaa niin tarkoin, että tietäisivät siihen liittyvät riskit, vaan lähdettiin siitä, että säästökassojen tallettajia kohdellaan samalla tavoin kuin pankkien. Silloin tehtiin sitten se poikkeus, että huoltokonttoreiden talletukset eivät olleet tässä kuitenkaan mukana. Nyt voi ihan samalla tavalla kysyä, olivatko huoltokonttoreiden tallettajat tietoisia siitä, että heidän talletuksensa eivät olleet samanlaisessa asemassa, kuin ne olisivat olleet pankeissa tai säästökassoissa. Tätä arviota pitää tehdä, ja asia on nyt sitten eduskunnan käsissä.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä tapansa mukaan sotki taas perusteellisesti asioita. Hän puhui säästökassatalletuksista. Kuitenkin tämä aloite koskee huoltokonttoritalletuksia. Se on kovin eri asemassa oleva talletusten laji, ja mittasuhte on aivan toisenlainen. Hän puhuu talletusten turvaamisesta ja vaatimuksista alentaa talletusten turvaa. Silloinhan on kysymyksessä lähinnä EU-direktiivin mukainen talletussuojan poistaminen. EU-direktiivissä lähdetään siitä, että talletukset turvattaisiin kenties 120 000—130 000 markkaan saakka, ja sillä perusteellahan nämä kaikki huoltokonttoritalletukset tulisivat turvatuiksi. Tässä mielessä ed. Ala-Nissilä on aivan väärässä, kun hän luulee, että EU-direktiivi ei tässä tapauksessa suojaisi nyt käsillä olevia huoltokonttoritalletuksia.

Sen lisäksi ed. Ala-Nissilä taas sotkee perusteettomasti toisiinsa Ekan ja Elannon. Ekassa säästökassatalletuksia, joista nyt siis ei ole kysymys vaan huoltokonttoritalletuksista, lisättiin vakuuksien pysyessä ennallaan miljardista 1,5 miljardiin markkaan, ja siitä tuli valtiolle tämä vahinko. Kun Elanto näki tämän saman prosessin vaarat, Elannossa vähennettiin säästökassatalletuksia 1,1 miljardista 600 miljoonaan markkaan eli toimittiin täysin päinvastaiseen suun-

taan vakuuksien säilyessä ennallaan. Tältä osin ei pidä sotkea Ekaa ja Elantoa.

Elannosta ei valtiolle ole tulossa näillä näkymin menetyksiä säästökassan turvaamisen yhteydessä. Vakuudet ovat todennäköisesti riittävät, ja tältä osin, jos lisäbudjetissa jotain sanotaan, kysymys on vain siitä, että ihmiset eivät joutuisi kärsimään vakuuksien realisoinnin aikana. Toivoisin, että ed. Ala-Nissilä ei tällä tavalla sotkisi toisiinsa erilaisia asioita: säästökassatalletuksia, huoltokonttoritalletuksia, talletusten turvan purkamista tai sen riittävyttä.

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. K a r p i o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä ed. Koskisen tekemä aloite sinänsä on aivan asianmukainen. On kohtuullista ajatella, etteivät henkilöt, jotka ovat tallettaneet joko säästökassaan tai huoltokonttoriin olisi eri asemassa.

Siinä mielessä kuitenkin nyt, kun puhutaan yrityssaneerauksen selvitysmiesten ratkaisuista, siinä välttämättä ei ole tulkinnasta kyse. Siinä on kysymys lain selvittämisestä. Jos laki on tällainen, niin kyllä tämä asia aloitteella voidaan nyt sitten valiokunnassa ja aikanaan täällä salissa korjata.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erinomaista, että meillä on käsiteltyssä tällä hetkellä tällainen lakialoite, ja toivon todella, että se saa asiallisen kohtelun talousvaliokunnassa ja vihdoinkin päästään siihen tilanteeseen, että Ekan huoltokonttorissa rahansa menettäneiden kansalaisten oikeudet vihdoinkin voidaan turvata. Oli kovin murheellista todella se keskustelu, mikä täällä edellisellä eduskuntakaudella tämän asian ympärillä käytiin, emmekä siinä asiassa näiden tallettajien näkökulmasta katsottuna päässeet oikeudenmukaiseen ratkaisuun.

Kannattaa myöskin muistaa, että tässä on todella nyt kysymys varsin pienestä rahasta: 4 miljoonasta markasta. Se on enemmänkin monien muiden suurten pankki- ja rahamaailman asioiden rinnalla aivan symbolinen raha, mutta sillä on kuitenkin, kun kykenisimme tämän asian kunniakkaasti hoitamaan, erittäin suuri merkitys näille pienituloisille ihmisille. Ekan palveluksessa olleet ihmiset eivät varmasti ketkään olleet järkeviä suurituloisia, joitakin johtajia lukuunottamatta, mutta heidän rahansa siellä tuskin ovat.

Ne ovat matala- ja keskipalkkaisia työntekijöitä, jotka ovat sinne rahojansa tallettaneet. Hätä ja tuska heidän kohdallaan on suuri, ja he myöskin kyllä nyt tähän uuteen eduskuntaan laittavat toivonsa ja toivovat, että vielä jotakin olisi tehtävissä. Todella toivon menestystä tälle lakialoitteelle.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli erinomaisen hyvä, että ed. Seppänen oikoi ed. Ala-Nissilän vääriä tietoja. Viime kaudella todella keskusteltiin nimenomaan suurelta osalta varattomien säästökassatallettajien asiasta ja se saatiin kuntoon kohtuullisella tavalla siitä huolimatta, että muistan varsin hyvin, kun eräs välihuutaja — en pitäisi ihmeenä, vaikka olisi ollut ed. Ala-Nissilä — huusi, että aatteista pitää maksaa, kun hän vastusti silloista esitystä.

Nyt voidaan vielä perustellummin sanoa, että vielä varattomimmat ja nimenomaan etupäässä yksityiset henkilöt ovat saamassa, mitä kohtuudella heille kuuluu. Minä toivoisin, että silloiselle välihuutajille tulisi mieleen se, että sanoistaankin joutuu maksamaan. Tässä tapauksessa toivon, että nimenomaan tämä esitys menisi kunniakaasti läpi.

Ed. J. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Alho ja ed. Seppänen pitkälti oikoivatkin niitä ed. Ala-Nissilän näkemyksiä, joihin tarkoitukseni oli puuttua. Sen verran nyt todella toivoisi, kuten useammassa puheenvuorossa toivottiin, että uudessa eduskunnassa hieman hillitymmässä ilmapiirissä asiaa voitaisiin käsitellä ja hoitaa oikeudenmukaiseen lopputulokseen. Aatteellis-poliittiset painotukset reilu vuosi sitten olivat kyllä niin pahoja, että tällaisia vääryyksiä sinne sisään jäi.

Tietysti on selvää, että samalla tämä tapaus on jo osoittanut, että huoltokonttorien tai sittemmin henkilöstökassojen asema on turvaton, eikä ehkä tässä tilanteessa, kun joudutaan pankkitalletusten ja muiden talletusten osalta julkista suojaa keventämään, ole edellytyksiä pysyviin lain-säädännön muutoksiin siten, että niiden asema voitaisiin paremmin turvata. Tähän saakka on ollut kunnia-asia yrityksille, että henkilöstön saatavat maksetaan suoraan kassasta. Itse asia-asia henkilöstö on voinut valvoa, että kassassa on aina rahaa niiden maksamiseen. Juuri yrityksenneeraustilanne kaikkine kahleineen, jolloin päätöksenteko siirtyy ikään kuin huoltohallinnolle, tekee mahdottomaksi hoitaa tällaista asiaa, joka

tähän saakka jopa konkurssitilanteissa on pystytty hoitamaan siten, ettei henkilöstö ole jäänyt tällaisista huoltokonttoritalletuksista tai vastaavista yritykselle jätetyistä rahoista pysyviä menetyksiä kärsimään.

Ed. Juhantalo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Ekan huoltokonttoriin säästöjä tehneillä on säästöjä jumis-sa 10 000, 20 000, 30 000 markkaa, joillakin enemmänkin. Osa niistä on menossa lopullisesti, jos korjauksia ei saada. Nämä ihmiset ovat pääsääntöisesti entisiä Ekan työntekijöitä ja ovat siis työskennelleet varsin pienellä palkalla ja säästää kituuttaneet vanhuudenpäivien varalle näitä varsin pieniä summia.

Edellisessä eduskunnassa asia oli monta kertaa esillä. Siitä myös äänestettiin silloin, kun säästökassakysymys oli täällä esillä, mutta asiaa ei silloin haluttu kerta kaikkiaan hoitaa. Suurimpana kantona kassassa oli silloin valtiovarainministeri Iiro Viinanen, joka ilmoitti esimerkiksi minulle eduskuntakyselyyn vastatessaan, että tätä nyt ei vain hoideta. Minusta kuulosti vähän huonolta myös valtiovarainministeri Arja Alhon pyörittely siitä, että asia onkin eduskunnan käsissä eikä hallitus asiaan puutu mitenkään.

Tämähän on asia, joka hallituksen toimenpitein voidaan hoitaa aivan hetkessä. Totta kai eduskuntakin voi tehdä päätöksiä. Toivon mukaan eduskunta saa myös tehdä päätöksiä ohi sen, mitä hallitus tekee. Minä toivon, herra kauppa- ja teollisuusministeri, sitä, että täällä voidaan alkaa tehdä päätöksiä. Mutta jos tämä nopeasti halutaan hoitaa, niin kuin pitäisi — siellä on nyt ihan kymmeniätuhansia markkoja hyvin köyhillä ihmisillä kiinni — se pitäisi hallituksen hoitaa. Se on yksi lause lakiin, joka tässä tarvitaan.

Ed. A l a - N i s s i l ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tennilän puheenvuoroon ja edellisiin puheenvuoroihin liittyen haluan todeta, että keskusta, minä myös, kannatti aikanaan eduskunnassa Ekan säästökassatalletusten turvaamista. Riitaa oli muistaakseni koroista. (Ed. Vähänäkki: Ei kattanut korkoja!)

Mitä tulee itse asiaan, tiedustelin ministeri Alhon läsnä ollessa: Onko loogista, että samaan aikaan, kun ministeri Alho on niiden talletusten suoja purkamassa, joilla nyt on lakisääteinen talletussuoja, ollaan laajentamassa niiden talle-

tusten suojaa, jolla varsinaista lain turvaa ei ole ollut?

Toinen kysymys on se, että vastuukysymykset, joita eduskunta nimenomaan edellytti selvittävän, ovat edelleen auki. Eikö olisi kovin loogista, että ne myös saatettaisiin loppuun, ennen kuin tässä asiassa edetään?

Tein vain kaksi kysymystä, en tässä keskustelussa muuta.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin, kuten on tullut esiin, Ekan huoltokonttoritallettajat ovat joutuneet täysin kohtuuttomaan asemaan. Tietenkin voidaan sanoa, että heidän olisi pitänyt tietää, mutta tosiasiallisesti he eivät ole käsittäneet, miten heikko suoja huoltokonttoritalletuksilla on. Itse asiassa heistä monet eivät edes ole sitä tienneet, vaan luulleet, että kysymys on normaaleista säästökassatalletuksista.

Tästä tietenkin itsellänikin on monta konkreettista tapausta tiedossa, ja myös selvästi osuusliikkeiden toimihenkilöt tai johto ovat ilmeisesti syöllistyneet sellaiseen toimintaan, jota olisi syytä arvioida ehkä jopa rikosoikeudellisesti. Mutta se on eri asia. Oikeudenkäynnit kestävät todella niin pitkään, että on erittäin kohtuulista, että hoidetaan tämä pieni ryhmä, jolla on eläkeläisten vanhuudenpäivien varalle säästettyjä rahoja. He ovat joutuneet erittäin kohtuuttomaan asemaan kaikkiin niihin muihin säästäjäryhmiin verrattuina, jotka ovat näistä rahoituskriiseistä kärsineet.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä ei edelleenkään tunnu ymmärtävän, mistä on kysymys. Tilanne on nimittäin se, että huoltokonttoritallettajat eivät vuorenmäisesti ole vastuussa mistään sellaisesta, minkä olisivat itse omalla toiminnallaan Osuuskunta Ekalle aiheuttaneet ja sillä tavalla tulleet vastuullisiksi niistä vahingoista, joita kehno yritysjohto on osuuskunnalle aiheuttanut. Eli nyt on kysymys joistakuista meidän pienimmistä ihmisistämme, jotka ovat antaneet sellaisen osuuskunnan käyttöön rahaa, jonka palveluksessa he ovat joko aikaisemmin olleet tai paraikaa ovat. Tässä mielessä he eivät voi olla vastuussa niistä suurista asioista, jotka ovat tapahtuneet heidän selkänsä takana.

Mitä tulee vastuukysymysten selvittämiseen, on aivan perusteltua, että Ekassa on suoritettu erityistilintarkastus. Korostan myös sitä, että Elannossa ollaan parhaillaan suorittamassa eri-

tyistilintarkastusta. On aivan selvää, että kaikki tähän liittyvät vastuukysymykset on selvittettävä näiden johtajien osalta. Huoltokonttoreissa asioidivat ihmiset eivät ole vastuussa mistään sellaisesta, mitä nyt ei pitäisi ottaa valtion korvattavaksi, kun kaikenlaiset säästäjät ovat pankeissa saaneet talletuksensa turvatuiksi korkoineen. Tässä tapauksessahan korkoja ei maksettu myöskään säästökassatalletuksille.

Ed. Ala-Nissilälle sanoisin: Missä oli ed. Ala-Nissilä silloin, kun Valtion vakuusrahastossa päätettiin siitä, että KOP:ssä ja SYP:ssä ei tarvitse suorittaa erityistilintarkastuksia? Miksei ed. Ala-Nissilä silloin vaatinut vastuuiden selvittämistä? Kysymyksessä ovat silloin paljon isommat vastuut kuin ne, mihin Ekan huoltokonttorin tallettajat ovat ajautuneet.

Ed. A i t t o n i e m i: Herra puhemies! Eräänä harvoista elossa olevista perusmaalaisliittolaisista minä lähestyn asiaa alkiolaisesta näkökohdasta, niin kuin lähestyin jo viime eduskunnan aikana, kun näistä asioista puhuttiin. Tässä on tietysti kysymys selkeästi poliittisesta punapäädästä, niin kuin sanotaan, jonka tallettajat ovat aatteen pohjalta tallettaneet poikkeavalla tavalla, toisin sanoen huoltokonttoriin. He ovat olleet kuitenkin vilpittömiä ihmisiä eivätkä ole ajatelleet asiaa sen pidemmältä, ovat samanlaisia kuin kaikki muutkin suomalaiset ihmiset.

Minä huomautan siitä, että pankkitukeen on kaikkine muotoineen jaettu yli 70 miljardia markkaa, siis takuineen. Sekin oli tarkoitettu nimenomaan asiakkaiden pelastamiseksi eikä pankkien pelastamiseksi, jos katsotaan asiaa perusteellisesti todelliselta pohjalta. Tässäkin tapauksessa on kysymys yksityisistä ihmisistä, joilla saattavat olla ainoat rahat huoltokonttorissa. Mielestäni, jos se 13,5 miljoonasta meillä on yhteiskunnassa kiinni, kun on kymmeniä miljardeja tähän saakka hakattu rahaa pankkiasioihin, vaikka pankista ei nyt olekaan kysymys, niin aika pienillä leivillä leivotaan. Toisin sanoen tämä asia pitäisi hoitaa sen tyyppisesti kuin esityksessä on esitetty.

Mitä tulee vastuukysymyksiin, ne tietysti hoidetaan erikseen. Eivät tallettajat, jotka nyt peräivät pieniä saamisiaan, ole vastuukysymyksissään vastuunalaisia. Ne, jotka ovat vastuullisia, oli se sitten ed. Gustafsson tai kuka hyvänsä, selvittääkööt asiansa.

Mitä tulee talletusturvaan, tuskinpa on tarkeitus, että tulevaisuudessakaan tällaisten pienten talletusten talletusturva vähennetään, vaan

raja kai asetetaan johonkin hiukan korkeammalle kuin nämä talletukset edellyttävät. Tämä näkemyksenä ed. Ala-Nissilälle.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin varannut vastauspuheenvuoron jo ennen kuin ed. Aittoniemi mainitsi nimeni. Pyysin puheenvuoron sen takia, että ed. Aittoniemi puheenvuorossaan nosti itsensä perusmaalaisliittolaiseksi. Voi olla, että hän on sellainen, mutta ihan eduskunnan pöytäkirjoihin haluan keskustelun tässä vaiheessa todeta, että viime eduskuntakauden aikana niin ed. J. Koskinen, allekirjoittanut kuin monet muutkin kävivät myös vastuullisten ministerien Anneli Jäätteenmäen ja myös sitä ennen ministeri Pokan puheilla asian tiimoilta, että se olisi voitu järjestää kuntoon. Sanon ihan silloisen ministeri Jäätteenmäen kunniaksi, että hän erittäin perusteellisesti vihkiytyi asiaan ja käsitykseni mukaan pyrki tekemään aika paljon asian eteenpäin viemiseksi. Mutta erityisesti keskustapuolueen eikä myöskään kokoomuksen ryhmässä silloin ollut riittävästi jaloa, oikeudenmukaista perusalkiolaista sydäntä, että asia olisi hoidettu. Nyt on uusi eduskunta, uusi hallitus. Tämä asia hoidetaan nyt kuntoon.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Kysymyshän on myös maalaisliittolaisen pääoman turvaamisesta. Minä luen lakialoitetta sillä tavalla, että se takaa myös velkasaneeraukseen joutuvan SOK:laisen osuuskaupan huoltokonttoritalletukset, joita siellä on, koska siinä ovat aikarajana 1993 tai sen jälkeen tällaiseen tilaan joutuneen osuusliikkeen huoltokonttoritalletukset. Tällä tavalla minusta tämä ei ole vain punapääoman asia, vaikka se ennen muuta liittyy punapääomaan.

Tietysti sama lakialoite täytyy ulottaa muihinkin. Perusteluissa puhutaan vain Eka-rahoista, joita on 13 miljoonaa markkaa sisässä, mutta Elannossa on tällaisia samanlaisia rahoja yli 30 miljoonaa markkaa ja 30 miljoonaa markkaa on jaettu pääosin lainoina henkilökunnan jäsenille, jotka ovat suorittaneet huoltokonttoritalletuksia. Huoltokonttorilla on periaatteessa saman suuruisia saatavia kuin siellä on talletuksia, mutta tässä tapauksessa ne lainat, jotka sieltä on jaettu, eivät mene huoltokonttoritalletusten korvaamiseen vaan ne menevät yleisesti ottaen Elannon talletusten, Elannon velkojen hyväksi.

Tässä tapahtuu mielestäni vääryys. Otetaan henkilökunnan rahoja muille velkojille lainsä-

dännössä olevien näitä asioita koskevien puutteellisuuksien takia. Mielestäni täytyy lakialoitteen perusteella korvata Eka-talletukset, joita nyt on 13 miljoonaa markkaa. Siellä on peli selvä, mutta Elannosta on tulossa tämän lain, jonka mukaan lainaksi annettuja huoltokonttoritalletuksia ei käytetä huoltokonttorin tallettajien hyväksi vaan kaikkien velkojen hyväksi, tältä osin lisää laskua, mutta tämä koskee myös SOK:n osuuskauppoja.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Mielestäni Eka-kysymyksen liittyvät toki nämä vastuukysymyksetkin laajasti ottaen. Ilmeisesti veronmaksajien rahoja tärvääntyy 800 miljoonaa joltisenkin. Kun tämä on ollut valvontakysymys, tämä systeemi ei ole toiminut, totta kai täytyy kysyä myös vastuukysymysten perään. Kiinnitän huomiota vain siihen, että aloitteen allekirjoittajina on henkilöitä, joiden oma vastuukysymys hallintoneuvoston jäsenenä on selvitettävänä. Mielestäni se ei ole ihan korrekti menettelytapa.

Toinen asia on se, että totta kai joudutaan rajanvetokysymyksiin, kun menemme sen lain ulkopuolelle, joka meillä on talletussuojasta Suomessa. On varmasti niin, että monien ihmisten saamiset, joita voidaan verrata osin näihin asioihin, joihin velkakirjajärjestelyihin ja muihin, ovat jääneet saamatta. Joudumme vetämään rajaa, johonkin se on vedettävä. Tänä aikana, kun me säästämme suurperheiden lapsilisissä ja opintotuissa ja muissa, meidän täytyy katsoa, missä on se raja, mikä on yhteiskunnan vastuu näissä kysymyksissä, kun on kysymys kuitenkin viime kädessä taloudenpidossa tehtyjen virheiden seurauksista.

Ed. J. Koskinen: Herra puhemies! Ed. Ala-Nissilän viittaus hallintoneuvoston jäsenten vastuuseen on täysin paikkansapitämätön sikäli, että yhteys hallintoneuvoston päätöksenteon ja mahdollisesti huoltokonttorista, säästökassasta vastaavien Ekan johtajien toimien välillä on jокseenkin samaa luokkaa kuin että Suomen Pankin pankkivaltuuston jäsenenä ed. Ala-Nissilä olisi vastuussa niistä mahdollisista virheistä, joita Suomen Pankin johtajat ovat tehneet SKOPia haltuunotettaessa tai jopa SKOPin johto on tehnyt omassa toiminnassaan. Hallintoneuvoston päätettävänä olevat asiat ovat täysin irrallaan siitä, minkälaista varainhallintaa ja minkälaista päätöksentekoa Eka-yhtymässä näissä asioissa on tehty. Kuten on viitattu, toki on tärkeää, että

selvitetään täysimääräisesti nämä menettelyt ja siellä mahdollisesti tapahtuneet väärinkäytökset.

Ed. Seppäsen puheenvuoroon vain sen verran täydennyksenä, että nythän on kysymys niistä saamatta jääneistä talletuksista, joissa on jo otettu huomioon yrityssaneerausohjelman mukaisesti korvattava osuus eli tässä tapauksessa 29 prosenttia etuoikeudettomista saatavista. Elanon tilanteessahan ilmeisesti, kun varat vastaavat velvoitteita, velkoja paremmin, yrityssaneerausohjelman mukaan maksettava osuus niin säästökassatallettajille kuin huoltokonttoritallettajillekin tulee olemaan isompi ja esimerkiksi säästökassatallettajien osalta ilmeisesti täysimääräinen. Jos valtiota tarvitaan väliin, se on väliaikaista maksuvalmiuden kohentamista ja siten valtio saisi takaisin maksamansa.

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Huoltokonttori on silti ongelma Elanossakin, koska sillä ei ole samanlaisia vakuuksia huoltokonttoritalletuksille kuin on säästökassatalletuksille. Huoltokonttoritallettajat tulevat mahdollisesti menettämään osan mutta eivät näin suurta osaa kuin Ekassa, ei läheskään näin suurta osaa. Mutta kai heillekin täytyy menetys korvata, jos tässä tapauksessa korvataan. Lakialoitteen mukaan, vaikka sitä ei ole perusteluissa mainittu, se korvattaisiin varmasti myös elantolaisille.

Mitä tulee kysymykseen vastuusta ja valvonasta, kiinnitän huomiotasi siihen, että kyllä tästä on myös valtio vastuussa. Minusta on sen takia perusteltua maksaa huoltokonttoritalletukset valtion varoista, koska ideana lain mukaan oli se, että talletuksilla, myös huoltokonttoritalletuksilla, pitää olla valtiovarainministeriön hyväksymät vakuudet. (Oikealta: Ei ole!) — Huoltokonttoritalletuksilla ei ole. Säästökassatalletuksilla joka tapauksessa piti olla valtiovarainministeriön hyväksymät vakuudet. — Tältä osin siis valvonnan laiminlyönnot, jotka ovat tapahtuneet, ovat tapahtuneet myös valtiovarainministeriön virkamiesten toimesta. Valtiovarainministeriön virkamiehet eivät ole vaatineet sellaisia vakuuksia, että valtion etu olisi tässä tapauksessa tullut turvatuksi.

Jos on syyllistytty holtittomaan toimintaan ja lainantottoon Ekan johtajien toimesta, on syyllistytty valtion viranomaisten puolella valvonnan laiminlyönteihin. Siitä olen tehnyt oikeuskanslerille kantelun. Hän on määrännyt suoritettavaksi rikostutkinnan valtiovarainministeriön virkamiesten osuudesta asiassa. Tämä mielestäni on peruste sille, että kun valtio on omalta osaltaan

mahdollisesti suorittanut valvonnan laiminlyöntiä, valtio sitten näiden virkamiesten osalta korvaisi vahingot niille, jotka ovat vahinkoa kärsineet siitä, että ei ole valvottu.

Ed. Kuisma: Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilälle totean, etten ole ollut yli kahteenkymmeneen vuoteen missään osuusliikkeen hallinnossa.

Minusta pitää erottaa kaksi eri asiaa. Niin kuin aikaisemmin sanoin, minusta osuusliikkeiden johto ja näitä asioita hoitavat sietävät joutua vahingonkorvausvastuuseen ja ehkä jopa rikosoikeudelliseen vastuuseen siitä, että he ovat muun muassa antaneet näille huoltokonttoritallettajille ilmeisesti erittäin vääriä tietoja, mistä menetykset osittain johtuvat. Tulevaisuuden varalta voisi myöhemmin ehkä harkita sitä, että tarvitaanko tällaisia säästökassoja. Nämä tapahtumat osoittavat, että ehkä koko järjestelmä ei ole terve. Jo aikaisemminkin ylikorkotalletusten yhteydessä tapahtui sellaista, jota ei voi pitää hyväksyttävänä.

Tärkeintä joka tapauksessa on se, että ne ihmiset, joista lakiesityksessä nyt on kysymys, ovat varmasti täysin syyttömiä ja ovat erittäin kohtuuttomassa asemassa verrattuna muihin henkilöihin, jotka ovat olleet vaarassa kärsiä rahoituskriisistä.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Lopuksi olisin vielä palannut vastuuvollisuus-kysymykseen sen verran, että minä tiedän, että hallintoneuvoston jäsenten valvontamahdollisuudet käytännössä ovat rajalliset, mutta valvontavollisuus on olemassa ja vastuuvapauskysymys koskee myös hallintoneuvoston jäseniä. Tässäkin kohdassa laki on kuitenkin olemassa ja voimassa.

Lopuksi olisin toivonut, kun ministeri Alho nyt valmistelee talletussuojan purkamista, että näihin kysymyksiin löydetäisiin jokin linja. Ei ole johdonmukaista, että samaan aikaan me laajennamme toisaalla yhteiskunnan vastuuta sellaisiin eriin, joihin laki ei meitä velvoita, ja toisaalla puramme talletussuojaa. Yhteiskunnassa ja lammassa on ollut kärsijöitä todella paljon. Meidän täytyy löytää tähän jokin johdonmukainen linja, jotta ollaan oikeudenmukaisia eri ihmisryhmiä kohtaan. Sinällään minä välttämättä en edes vastusta ed. J. Koskisen aloitetta mutta näen, että linjan pitää olla johdonmukainen ja aika tiukka, koska valtio joutuu nyt säästämään sellaisissa asioissa, jotka ovat todella kovia asioita.

Ed. J. Koskinen: Herra puhemies! Ekan huoltokonttoritoiminnan harjoittamisessa moitittavuus varmasti kohdistuu juuri siihen, onko huoltokonttoritalletuksiksi otettu sen kaltaisia talletuksia, jotka eivät ole henkilöstön palkasta tai eläkkeestä lähtöisin. Sen kaltaisen toiminnan valvominen hallintoneuvostosta on tavallaan mahdotonta. Tästä aiheutui se, kuten totesin, että käytännössä on mahdotonta myös vastuuseen joutuminen.

Tilanne on tosiaan sen kaltainen, että huoltokonttorithan aikoinaan tarkoitettiin varmasti ainoastaan sellaisia talletuksia varten, jotka olisivat myös etuoikeutettuja, eli olisi kysymys suoraan palkasta tai työnantajan työsuhteeseen liittyvästä eläkkeestä jääneestä palkkasummasta. Mutta kun huoltokonttoritoiminta joissakin yrityksissä on laajentunut sitä leveämmälle, niin sitä taas ilmeisesti nämä yritysten työntekijät eivät tienneet, että sillä on vaikutuksensa myös siihen, minkälaiset mahdollisuudet heillä on saada yrityksen kriisitilanteissa saamisensa takaisin.

Tämä oli se yleinen yhteiskunnallinen ongelma, että heillä oli hyvä usko ja he olivat vilpittömässä mielessä, kun he ovat tällaiseen säästökassan tapaan hoidettavaan huoltokonttoriin rahojansa pistäneet. On järkevää yhteiskunnan kannalta, että heidän asemansa myös turvataan samalla lailla kuin säästökassatallettajien.

Ministeri Aho: Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä on viittannut pankkitalletusten suojan purkamiseen. Se on osa isompaa pankkijärjestelmän tervehdyttämisprojektia, jos nyt näin voi sen sanoa, sillä kun aikanaan pankkikriisi iski päälle, niin silloin ei ollut oikeastaan muuta poliittista vaihtoehtoa kuin lähteä siitä, että kaikki talletukset turvataan. Myös pankkien toisilleen tekemät talletukset tulivat tuossa turvatuiksi kuten myös kansainväliset talletukset. Nyt kun joka tapauksessa raha ei tunne kansallisuutta, on tietysti hyvä, että myös meillä pelisäännöt ovat suurin piirtein samankaltaiset kuin Euroopassa keskimäärin. Tämä ei kuitenkaan tule mullistamaan missään tapauksessa yksittäisten ihmisten talletussuojaa, sillä kansainvälisetkin tai eurooppalaiset kokemukset osoittavat, että nämä suojat, joita yleensä noudatetaan eurooppalaisessa käytännössä, ovat kyllä sellaiset, että jokaisen tavallisen ihmisen talletukset ovat suojassa. Mutta tämä on yksi tapa, jolla myös keskustelu pankkituesta ja pankkituen piikin kiinnipanemisesta voidaan käynnistää ja tässä suhteessa tullaan etenevämmään varmasti, mutta myös rauhallisesti.

Ed. Törnqvist: Arvoisa puhemies! Itse olen ollut aikoinani Ekan hallintoneuvoston jäsen. Niin kuin ed. Ala-Nissilä sanoi, hallintoneuvoston jäsenen on kyllä aika mahdoton valvoa jotakin huoltokonttoria tai säästökassatoimintaa henkilökohtaisesti. Kyllä siinä on luotettava johdon antamiin selvityksiin. Siinä mielessä johdossa olevat ihmiset ovat vastuussa.

Mutta silloin kun Ekan säästökassalakia käsiteltiin, niin kyllähän tässä salissa oli tunnelma aikamoinen. Kyllä sosialidemokraattien ja vasemmiston piirissä oli tunnelma se, että tavallaan koko vasemmiston eduskuntaryhmääkin rangaistiin siitä, että Ekan säästökassa oli joutunut tällaiseen kurimukseen. Ainakin minusta tuntui, että yksi rangaistuksen muoto oli se, että huoltokonttorisaatavia ei missään muodossa haluttu siihen mukaan.

Mutta joka tapauksessa näiden ihmisten pienet talletukset ovat myös huoltokonttorin osalta kysymyksessä. Tiedän, että siellä on henkilökunnan ja myös eläkkeensaajien rahoja vielä tänä päivänä. Minusta olisi aivan kohtuullista, että tämä pöytä nyt puhdistettaisiin ja ihmiset saisivat rahansa takaisin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan.

2) Lakialoite laiksi puoluelain 2 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Lakialoite 9/1995 vp (Ihamäki)

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Ihamäki: Herra puhemies! Puoluelain mukaan puolue on puolurekisteriin merkitty rekisteröity yhdistys. Niinpä puoluelain tarkoittamat oikeudet ja velvollisuudet koskettavat vain rekisteröityjä puolueita. Puoluelain mukaan rekisteröidyn tai rekisteröitävän puolueen varsinaisena tarkoituksena on valtiollisiin asioihin vaikuttaminen. Todettakoon tässä yhteydessä, että puoluelaki ei sinänsä estä esimerkiksi jotakin aatteellista yhdistystä käyttämästä nimensään puolue-sanaa, vaikka kyseessä oleva yhdistys ei

olisikaan puolurekisteriin merkitty ns. rekisteröity puolue.

Aatteellisen yhdistyksen merkitsemiseksi yhdistysrekisteriin riittää nykyisin vähintään kolmen henkilön tekemä sopimus yhdistyksen perustamisesta. On selvää, että yhdistyksellä, joka aikoo puoluelaisissa esitetyin tavoin vaikuttaa valtiolliseen elämään, täytyy olla huomattavasti suurempi kannattajamäärä. Tämän vuoksi ja jotta estettäisiin yksinomaan keinottelumielessä perustettujen mitättömän pienten yhteenliittymien rekisteröiminen puolueeksi, on lakiin otettu säännös, jonka mukaan puolurekisteriin merkitseminen edellyttää, että yhdistyksellä on vähintään 5 000 kannattajaa.

Laissa olevan kannattajamäärän suuruus on luonnollisesti harkinnanvarainen kysymys. Lakiin otettu 5 000 ei perustunut aikoinaan mihinkään selvitykseen, saati tutkimukseen. Se näyttää täysin hihasta lakiin vedetyltä. Ehdotettuun määrään päädyttiin 1968, jolloin puoluelaki hyväksyttiin. Hallituksen esityksen mukaan lakiin tuli ottaa mukaan tämä määrä siitä syystä, että samalla kun edellä mainitut rajoitusta puoltavat näkökohdat otettiin huomioon, toisaalta haluttiin pitää raja niin alhaisena, ettei se käytännössä voi vaikeuttaa minkään sellaisen uuden mielipidesuunnan esille pääsemistä, jolla on edes vähäisiäkin mahdollisuuksia vaikuttaa valtiolliseen elämään. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että yhden ehdokkaan valituksi tulemiseen vaadittiin jo 60-luvulla ja nyt edelleen keskimäärin pitkälle toistakymmentä tuhatta äänestäjää.

On selvää, että poliittisten mielipiteitten esille tuomisella ei olekaan nykyaikana riittävää kantavuutta ilman tarpeellista kannattajajoukkoa. Puoluelain tarkoituksena on ollut todeta, että puolueena voitaisiin rekisteröidä vain sellainen yhdistys, jolla on edes joitakin mahdollisuuksia vaikuttaa valtiolliseen elämään. Niinpä todetaan, että puolue, jonka kannatus on kaksissa peräkkäisissä kansanedustajien vaaleissa jäänyt niin vähäiseksi, ettei se ole saanut ehdokkaistaan ketään eduskuntaan, ei omaa riittäviä mahdollisuuksia vaikuttaa valtiolliseen elämään, ja lain mukaan sellainen puolue poistetaan rekisteristä.

Vuoden 1995 eduskuntavaaleissa oli ehdolla 18 puoluetta eli enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Kolme suurinta puoluetta keräsi 66 prosenttia äänistä ja kuusi suurinta peräti lähes 90 prosenttia. Kahdeksan puoluetta ei saanut edes yhtä prosenttia äänistä. Kolmen puolueen ääni-

potti jäi peräti alle 5 000:n, vaikka uurnilla kävi lähes 2,8 miljoonaa suomalaista.

Kaikki kokemukset ehdolla olevien puolueiden suuresta määrästä ja vaalimenestyksestä viittaavat siihen, että puolueen perustaminen on Suomessa säädetty liian helpoksi. Useista yrityksistä huolimatta valta ei ole siirtynyt pois perinteisiltä puolueilta. Pienille puolueille on jäänyt vain puoluekentän hajoittajan rooli. Puolueiden määrän lisäys ei liioin näytä nopeuttavan puoluejärjestelmän sinänsä tarpeellista uudistumista. On tapauksia, että puolueita on perustettu vain pelkän vaalijulkisuuden vuoksi, mikä on ollut omiaan vähentämään politiikan yleistä arvostusta.

Demokratian perusolemukseen kuuluu luonnollisesti vapaa oikeus puolueiden perustamiseen. On kuitenkin olemassa painavia seikkoja sen puolesta, että puolurekisteriin pääsyn rajaa nostettaisiin 5 000 kannattajasta 20 000 kannattajaan, minkä tämä lakiehdotus pitää sisällään.

Ed. T a r k k a : Herra puhemies! Demokratian olemukseen kuuluu, että mahdollisimman monet kukat kukkivat ja kansalaiset päättävät, minkä niistä he haluavat poimia. Lakialoite lähtee rajoittamaan kentällä kukkivien kukkien määrää sääntelyllä, mikä ei ole hyvä lähtökohta demokratian toteuttamiselle. Tietysti on sillä tavalla, että uudet poliittiset yrittäjät ovat kiusallinen häiriötekijä vanhoille suurille puolueille ja toiset uudet poliittiset yrittäjät ovat ehkä vähän suurempia häiriötekijöitä kuin toiset. Se on kuitenkin terveellinen ilmiö. Se on juuri se ilmiö, johon tällä pyritään. Uusien yrittäjien tarkoituksena on saada uutta verta, uutta liikettä, kihinää ja kuhinaa puoluekenttään. Kun siltä kannalta tilannetta katsellaan, voisi pikemminkin sanoa, että uusia yrittäjiä tarvitaan lisää. Vanhat suuret puolueet ovat samanlaisia uinahtaneita jättiläisiä kuin ennenkin.

On tietysti totta, että puoluekentällä kandideeraavien uusien yrittäjien suuri määrä ja kirjava laatu saattavat hämmentää äänestäjien suuren enemmistön käsitystä siitä, minkälaiset asiat ovat merkittäviä poliittisessa päätöksenteossa ja millä tavalla politiikkaan vaikutetaan. Tämä ongelma syntyy ilmeisesti kuitenkin lähinnä siitä, että etupäässä sähköisen viestinnän toimitukselliset periaatteet vaaliohjelmien teossa kärsivät edelleen sellaisesta vanhasta jäänteestä, joka on peräisin keskusjohtoisen Ylen ajoilta. Ei ole mitään syytä ja perustetta siihen, että kaikkien puolueiksi rekisteröityneiden ryhmien täytyy päästä

samalla tavalla sähköisessä viestinnässä esiin, eväthän ne pääse painetussakaan viestinnässä.

Suuren puolue määrän aiheuttama hämmennävä vaikutus olisi voitettavissa aivan yksinkertaisesti sillä tavalla, että vaaliohjelmien rakenne määräytyy toimituksellisten periaatteiden mukaan. Silloin uudet yrittäjät saavat taistella oman osansa julkisuudesta oman asiallisen painoarvonsa ja kiinnostusarvonsa perusteella.

Herra puhemies! Nähdäkseni tämä lakialoite ei puutu ollenkaan meidän poliittisen järjestelmämme ja vaalijärjestelmämme keskeiseen ongelmaan. Se puuttuu sivuseikkaan ja sen lisäksi lähtee kehittämään sitä väärään suuntaan. Paljon keskeisempi ongelma poliittisen järjestelmämme osalta on d'Hondtin vaalijärjestelmä, joka suosii varsin kohtuuttomasti suuria puolueita ja syrjii pieniä puolueita. Tähän suuntaan pitäisi huomiota kiinnittää, jos vaalijärjestelmämme lähdetään kehittämään nykyisestä eteenpäin, niin kuin pitäisi.

Ed. J. Koskinen: Herra puhemies! Ed. Tarkka kiinnitti oikeaan asiaan huomiota kosketellessaan Yleisradion toimintapolitiikkaa vaalilähetyksissä. Minuuttiongelmat ja suuret joukot studiossa lähtivät aikoinaan liikkeelle oikeuskanslerin hyvin jäykästä Yleisradiolain tulkinasta. Lain sanamuotoa muutettiin viime vaalikaudella, ja perustuslakivaliokunnan mietinnössä pyrittiin evästämään radio- ja tv-toimintaa harjoittavia yhtiöitä siihen suuntaan, että juuri toimitukselliset ja ohjelmalliset periaatteet olisivat ratkaisevia vaaliohjelmissa ja summittaisempi tasapuolisuus riittäisi. Valitettavasti ei vielä viime vaalien allakaan riittävästi tähän suuntaan rohkeus riittänyt Yleisradiossa.

Ehkä on syytä normejakin tarkistaa ja väljentää siltä osin, että todella voitaisiin poimia poliittisesti suuret linjat ja jättää pelkästään julkisuuden takia puolueräkisteriin laittautuvien liikkeen esiintuominen vähemmälle. Sikäli ed. Ihmään aloitekin on paikallaan ja liittyy julkisuuteen, että suuri osa sirpaleryhmittymistä näyttää olevan liikkeellä juuri sen takia, että ne saavat julkisuutta tv:ssä, julkisessa tiedotuksessa, kunhan vain tuon 5 000 nimeä kasaan.

Ed. I h m ä k i : Arvoisa puhemies! Ed. Tarkan puheenvuoron johdosta totean, että toki demokratiaan kuuluu, että kaikki kukat saavat kukkia. Kyllä tämän aloitteen jälkeen edelleen kukat saavat kukkia, erilaisia mielipiteitä saa olla ja pitääkin olla, mutta ei jokaisen keskustelukerhon tarvitse olla puolue. Jos on mahtava aate ja mahtava uusi sanoma, kyllä kannattajia löytyy 20 000:kin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

3) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Jugoslavian liittotasavaltaa (Serbia ja Montenegro) ja eräitä Kroatian tasavallan ja Bosnian ja Herzegovinan tasavallan alueita koskeviin päätöksiin perustuvien velvoitusten täyttämistä annetun asetuksen muuttamisesta

Asetus 1/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

4) Asetus Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston Irakia ja Kuwaitia koskevaan päätökseen perustuvien velvoitusten täyttämistä annetun asetuksen muuttamisesta

Asetus 2/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 14.02.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio

